

Ninasarvik

147. hooaeg

NINASARVIK

TANTSULAVASTUS EUGÈNE IONESCO TEOSE AINETEL

LAVASTAJA-KOREOGRAAF MAI MURDMAA

HELILOOJA JA LIVEMUUSIK RAINER JANCIS

KOSTÜÜMIKUNSTNIK KASPAR JANCIS

VIDEOKUJUNDUS KASPAR JANCIS JA ANDREA GUIZAR (MEHHIKO)

VALGUSKUJUNDAJA TÕNU EIMRA

REPETIITOR, LAVASTAJA ASSISTENT RITA DOLGIHH

INSPITSIENT MEELIS HANSING

ESIETENDUS 13. MAIL 2017 ERMI TEATRISAALIS

VANEMUISE TEATRI JA EESTI RAHVA MUUSEUMI KOOSTÖÖPROJEKT

TEGELASED

Bérenger Matthieu Quincy

Daisy Emily May Ward

Jean Endro Roosimäe

Proua Liblikas Amy Bowring

Härra Liblikas Matteo Tonolo või Diego Cardelli

Hr. Diego Cardelli või Archie Sladen

Pr. Kersti Kuuse

Politseinik Anton Iakovlev

On teoseid, mis on oma olemuselt nagu valemid inimühiskonna eksistentsi käsitlemiseks. Selline on ka Ionesco „Ninasarvik“. Tegemist on absurдитеatri suurepärase tähtteosega, milles on seoseid moraali ja erinevate ühiskonnakordadega tegelikult päris lihtne leida. Ionesco kirjutas näidend küll fašismi silmas pidades, aga tema käsitus laieneb ka paljudele teistele nähtustele ühiskonnas. Konflikt ühiskonna ja üksikindiviidi vahel, inimese leppimatus massiteadvusega, võib-olla võitlus tarbimisühiskonna vastu või kahtlus mõne poliitilise erakonna suunal. Inimesed ei otsi üldjuhul tõe, vaid turvatunnet ja lohutust oma hirmule teistsugususe ees. Ometi juhtub, et inimene võib muutuda ninasarvikuks ja see tuleb välja naerda. Aga mis juhtub sellega, kes vastu hakkab ja kas on vastuhakul üldse mõtet?

Jätakuvalt püüame meiegi teemat käsitleda mõnusas satiirilises absurdivaimus – mängime indiviidi ja massi vastuolu aegumatuses, abiks elav muusika ja animatsioon.

Mai Murdmaa, lavastaja

„Ninasarvik“...

...on Eugène Ionesco 1959. aastal kirjutatud näidend.

Näidendi kolme vaatusel jooksul muutuvad Prantsuse väikese provintsilinnakese elanikud ninasarvikuteks; ainus, kes lõppkokkuvõttes selle massilise metamorfoosi ees ei alistu, on keskne tegelane nimega Bérenger – täiesti tavaline kohmetu mees, keda näidendi alul kritiseeritakse joomise, pikaldase meelega ja räpaka eluviisi pärast ning hiljem üha kasvava paranoia ja kinnisideelise suhtumise pärast ninasarvikutesse. Näidendit tõlgendatakse sageli ka kui reaktsiooni ja kriitikat kommunismi, fašismi ja natsismi ootamatu puhangu vastu II maailmasõjale eelnenud sündmuste ajal, ning selles käsitletakse teemasid nagu kuuletumine, kultuur, massiliikumised, pööbli mentaliteet, filosoofia ja moraal.

Ameerika teadlane Anne Quinney on väitnud, et ehkki näidend ei tugine ilmselgelt reaalsele sündmusele, on see siiski autobiograafiline – Bérenger, petetud terve inimkonna, sealhulgas Daisy poolt, kes eelistas pigem olla ninasarvik, peegeldas Ionesco enda noorusaega Rumeenias. Ionesco sündis Rumeenias. Tema isa oli rumeenlane ja ema prantslanna. Ionesco isa oli rumeenlasest marurahvuslane ja õigeusklik, kelle puudulikud poliitilised vaated võimaldasid tal ilma igasuguse kõhkluseta toetada ükskõik millist võimuparteid; tema ema seevastu oli Sefaradi juutide perekonnast pärit Prantsuse protestant, kes pöördus Prantsuse ühiskonda paremini sobitumiseks kalvinismi. Ionesco ei olnud juut, ent Rumeenias sõdadevahelisel ajal valitsenud üha juudivaenulikumus õhkkonnas, kus juute käsitati pigem „rassi“ kui „religioonina“, peeti teda juudiks.

Ionesco oli üks juhtfigureid Rumeenia intellektuaalide nn nooremas põlvkonnas, kes said täisealiseks 1930. aastate alguses, võtsid omaks avangardismi ja keda peeti üheks kõigi aegade säravamaks Rumeenia intellektuaalide põlvkonnaks. Teiste nn noorema põlvkonna liikmete seas olid näiteks Emil Cioran, Constantin Noica, Mircea Eliade ja Mihail Sebastian, kelle mentoriks oli Nae Ionescu. Noore mehe hirmutas Ionescot, frankofiilist demokraati, see, kuidas nii paljud tema põlvkonnakaaslased Raudkaardi* omaks võtsid.

*Raudkaart - kõige vaenulikum ja vägivaldsem Rumeenias sõdadevahelisel perioodil tegutsenud juudivastane liikumine oli fašistlik peaingel Miikaeli leegion, mis asutati 1927. aastal ja mida tunti rohkem nime Raudkaart all. Liikumise juht Coreneliu Zelea Codreanu, tuntud kui Kapten (Căpitanul), jutlustas segamini õigeusu müstitsismist ja juudivaenulikust „kristlikust rassismist“, ülistas surma ja vägivalda ning nõudis, et kõik „tõelised rumeenlased allutaksid end Kapteni juhtimise all Raudkaardi taatele, et viia ellu oma ettemääratud saatust.

Nii kirjutaski ta näidendi „Ninasarvik“, milles inimesed muutuvad rumalateks ninasarvikuteks. See on mõistujutt, mis räägib sellest, kuidas nii paljud inimesed 1930. aastate Rumeenias liitusid leegionäridega ja skandeerisid fanaatiliselt selliseid sõgedaid hüüdlauseid nagu „Tapke juudid!“ ja „Elagu surm!“

Tegutsedes noore kirjaniku ja näitekirjanikuna 1930. aastate Bukarestis ning suheldes paljude haritlaskonna juhtidega, tundis Ionesco end üha rohkem vales kohas olevat, klammerdudes oma humanistlike vaadete külge sellal, kui kõik ta sõbrad liitusid Raudkaardiga. Teda valdas üsna samasugune tunne nagu Bérengerigi, kes oli sõna otseses mõttes viimane inimene ninasarvikutest vallutatud maakeral.

Ionesco ründas oma näidendis ka Prantsuse haritlaskonda, kelle seas oli ebaproportsionaalselt palju neid, kes olid 1950. aastatel uhked Prantsuse kommunistliku partei liikmed. Antikommunistist Rumeenia emigrandina Prantsusmaal elades solvas Ionescot sageli see, mil viisil nii paljud Prantsuse haritlased stalinismi omaks võtsid ja stalinistliku režiimi kuritegusid kas õigustasid või need maha salgasid, põhjendusega, et Nõukogude Liit on „progressiivne“ riik, mis juhib inimkonna parema tuleviku poole. Ionesco mõistis hukka viisi, kuidas Jean-Paul Sartre, Prantsuse 1950. aastate kuulsaim intellektuaal, püüdis õigustada Stalini mõrvarlikku vägivalda kui inimkonna parendamiseks vajalikku meetet, väites, et too reetis kõik selle, mis peaks olema omane ühele Prantsuse intellektuaalile, ja lõi oma Dudardi – tegelaskuju, kes leiab alati ninasarvikutele õigustusi – karikeerimaks Sartre'it, kes leidis alati õigustusi Stalinile. Ionesco tahtis ka, et „Ninasarvik“ oleks satiiriline pilt Prantsusmaa käitumisest Saksa okupatsiooni ajal aastatel 1940–1944.

„Ninasarvikud, ninasarviklus ja ninasarvikuks muutumine on aktuaalsed teemad ja te peate selle käesoleval sajandil sündinud haiguse välja juurima. Inimkond on füsioloogiliselt ja orgaaniliselt teatud haigustest ümber piiratud, ent ka vaim on aeg-ajalt mingitest haigustest ümber piiratud. Avastasite 20. sajandi haiguse, mille võiks mu kuulsa näidendi järgi nimetada ninasarvikluseks. Mõnda aega võib ju õigustuseks öelda, et inimese muudab ninasarvikuks rumalus või alatus. Ent on neid, kes on ausad ja intelligentsed, kuid langevad omakorda selle haiguse ootamatu puhangu võimuse; selle all võivad kannatada isegi kallid ja lähedased inimesed ... Just nii juhtus mu sõpradega. Seepärast lahkusingi Rumeeniast.“

Allikas: internet

MATTEO TONOLO JA AMY BOWRING

MAI MURDMAA

Mai Murdmaa on lõpetanud 1956. aastal Tallinna Koreograafiakooli (L. Leetmaa klass) ja Tallinna 21. keskkooli, aastatel 1959-60 õppinud Tartu Riiklikus Ülikoolis ajalugu, 1964. aastal lõpetanud ballettmeistri eriala GITIS-es (juhendaja R. Zahharov), täiendanud end lühiajaliselt USAs, Soomes ja Roots. Olnud 1956–1960 Estonia tantsija, 1964–1973 ballettmeister ja aastail 1974–2001 peaballettmeister. Aastast 2002 on Mai Murdmaa vabakutseline. Lavastanud ka mujal teatrites (USA-s, Soomes, Ungaris, Venemaal, Lätis, Ukrainas), seadnud tantse muusikalidele ja ooperitele ning kirjutanud eesti heliloojate ballettide stsenaariume. Talle on omistatud ENSV teenelise kunstitegelase tiitel (1972), ENSV rahvakunstniku tiitel (1981), diplom VI ülemaailmse noorsoo- ja üliõpilasfestivali balletivõistlusel Moskvas 1957, balleti aastapremia 1985 ja 1991 Eesti Vabariigi kultuuripremia 1993, Valgetähe III klassi teenetemärk 2001 ja Riiklik elutöö kultuuripremia 2011.

Tema debüüteos Estonias oli Eino Tambergi „Ballettsümfoonia“ (1963). Ta on lavastanud väga mitmepalgelisi teoseid: balletiklassikat (Tšaikovski „Uinuv kaunitar“ ja „Pähklipureja“, Prokofjevi „Romeo ja Julia“ ning „Tuhkatriinu“, Delibes'i „Coppélia“, Stravinski „Tulilind“ jt), sümfooniliste suurvormide seadeid (Mahleri Kümnes sümfoonia, Vivaldi „Aastaajad“, „Barokkvariatsioonid“ Haydni muusikale jt.), eesti heliloojatega ühisloomingus valminud teoseid (Tambergi „Joanna tentata“ ja „Lend“, Sumera „Anselmi lugu“, Tormise „Luigeland“ ja „Eesti ballaadid“, „Labürint“ Pärdi muusikale jpt). Lisaks on valminud lavastused ka kammer- ja koorimuusikale. Estonias on Mai Murdmaa lavastanud üle 60 teose, Vanemuise teatris viis: „Kirgastumine“ (1985), „Armastuse tango“ (2002), „Alice imedemaal“ (2004), „Pulmareis“ (2004) ja „Tantsumaraton“ (2005).

KASPAR JANCIS

Helilooja, kunstnik, stsenaarist ja režissöör Kaspar Jancis (1975) on sündinud pianist Valdis Jancise ja ballettmeister Mai Murdmaa peres. Kaspar Jancise vend Rainer Jancis on elukutseline muusik.

Lapsepõlves huvitus Kaspar koomiksitate joonistamisest ja lugude kirjutamisest, millele tegi ise ka illustratsioonid. Esimesed liikuvad pildid sündisid koolivihikute nurkadesse. Hiljem keskmises koolieas tegi venna sõbraga, kes käis kinoringis, lühikese plastiliin-animatsiooni. Peale Tallinna 21. Keskkooli siirdus 1991. aastal Tartu Kunstikooli. Tollest ajast hakkas Jancis süstemaatiliselt tegelema muusikaga. Esimese bändigi nimega *Veri, Pisarad, Kättemaks ja Veri* pani Kaspar Jancis kokku Tartu Kunstikooli ajal. Kaspar on olnud mitme rockgrupi loomingulises tuumikus, kirjutanud laulusõnu, arranžeerinud ja viisistanud. Tallinnas lõi ta bändi nimega *Aime Sügis ja lendavad Trepid*, millest kujunes välja hilisem ülimenukas *Operatsioon Õ* eesotsas Maie Parrikuga. Jancis on kuulunud ka eesti punkmuusika lipulaevaks peetava *Vennaskonna* ridadesse. Hetkel tegutseb ta bändiga *Kriminaalne Elevant*, mis tegeleb põhiliselt filmimuusikaga.

1996 astus Jancis Tallinna Pedagoogikaülikooli. Seal valmisid tema esimesed animatsioonialased tööd, tummfilm „Dr. Maisarve ja Matshalka juhtum“ (1996) ja lamenukkfilm „Väikese valge helikopteri lend“ (1996), mida näidati rock-kontsertide kõrval ka televisioonis. Pedagoogikaülikoolist läks Jancis 1997 Soome Turu Kunsti- ja Meediakooli Priit Pärna juhendamisel animatsiooni õppima. Seal valmis debüütfilm „Romanss“ (1999), mis on osalenud mitmetel rahvusvahelistel filmifestivalidel. Jancis on illustreerinud Kätlin Vainola lasteraamatu „Villi“ ja teinud lavakujundused: Martin Alguse näidendile „Postmodernsed leibkonnad“ Ugala teatris (2011, lavastaja Taago Tubin); Johanna Emanuelssoni näidendile „Vaata, ma kukun“ Tallinna Linnateatris (lavastaja Diana Leesalu, 2011); F. Molnari „Pal-tänava poistest“ VAT Teatris (lavastaja Aare Toikka, 2004) - lava- ja muusikakujundus; Lewis Carrolli „Alice imedemaal“ ainetel tantsulavastus Vanemuises (lavastaja-koreograaf Mai Murdmaa, 2004) - multimeedia kunstnik-lavastaja. 2005. aastal sai Jancis Kristallkingakese auhinna - mitmekülge debüüdi eest Eesti teatreis balleti „Alice Imedemaal“ kujunduse ning „Pál-tänava poiste“ lava- ja helikujunduse eest.

RAINER JANCIS

Eesti helilooja ja muusik Rainer Jancis (1969) on sündinud pianist Valdis Jancise ja ballettmeister Mai Murdmaa peres ning animaator ja muusik Kaspar Jancis on tema vend. Jancis on tegutsenud ansamblites *Metro Luminal*, *Felis Ultramarinus*, *Ükskõik*, *Modern Ethic*. Lisaks sellele kirjutanud ka filmimuusikat. 2014. aastal ilmus tema sulest ansamblist *Metro Luminal* rääkiv raamat „Valgus tunneli lõpus. Unenägu *Metro Luminalist*“. Rainer Jancis on multiinstrumentalist vabakutseline muusik, helilooja ja produtsent. Aastatepikkune loominguline tegevus ei ole piirdunud vaid muusikalise loometööga - kunstnik on olnud kaasategev ka *performance*kunstis ning teistes interdistsiplinaarsetes koostööprojektides nii Eestis kui ka välismaal (Saksamaa, Portugal, USA, Norra). Originaalne helilooming on aastate jooksul täiendanud erinevaid videokunsti töid, filme, etendusi, TV helikujundusi, jms. Kauaaegne elamine ning loominguline töö välismaal on loonud tihedad sidemed kohalike loomeinimestega, mis on võimaldanud lavale tuua huvitavaid koostööprojekte nii välismaal kui Eestis.

Rhinoceros is a play by Eugène Ionesco, written in 1959. The inhabitants of a small, provincial French town turn into rhinoceroses; ultimately the only human who does not succumb to this mass metamorphosis is the central character, Bérenger, a flustered everyman figure who is initially criticized in the play for his drinking, tardiness, and slovenly lifestyle and then, later, for his increasing paranoia and obsession with the rhinoceroses. The play is often read as a response and criticism to the sudden upsurge of Communism, Fascism, and Nazism during the events preceding World War II, and explores the themes of conformity, culture, mass movements, mob mentality, philosophy and morality.

Play while obviously not based on real events was autobiographical with Bérenger betrayed by the entire human race including Daisy who rather be rhinoceros reflected Ionesco's own youth in Romania. Ionesco was born in Romania to a Romanian father and French mother. Ionesco's father was a Romanian ultra-nationalist of the Orthodox faith with little political scruples who was willing to support whatever party was in power while his mother was a French Protestant who came from a family of Sephardic Jews who came had converted to Calvinism to better fit into French society. Ionesco was not Jewish, but in the increasing anti-Semitic atmosphere of Romania in the interwar period where Jews were considered to be a "race" rather than a religion, Ionesco was considered to be Jewish.

The most virulent and violent anti-Semitic movement in interwar Romania was the fascist Legion of the Archangel Michael founded in 1927, better known as the Iron Guard whose leader Corneliu Zelea Codreanu, aka Căpitanul (the Captain) had preached a mixture of Eastern Orthodox mysticism, anti-Semitic "Christian racism", a glorification of death and violence and a demand that all "true" Romanians submit to the will of the Iron Guard under the Căpitanul to achieve their "destiny".

As a young man, the Francophile democrat Ionesco was horrified at the way that so many of his generation had embraced the Iron Guard and he wrote the play **Rhinoceros** in which people transform into mindless rhinoceros as an allegory for the way in which so many young people in 1930s Romania had become Legionaries, fanatically chanting such mindless slogans such as "Kill the Jews!" and "Long live death!" At the same time, Ionesco also attacked in *Rhinoceros* the French *intelligentsia*, a disproportionate number of whom were proud members of the French Communist Party in the 1950s. As an anti-Communist Romanian émigré living in France, Ionesco was often offended by the way in which so many French intellectuals embraced Stalinism and would either justify or deny all of the crimes of the Stalin regime under the grounds that the Soviet Union was a "progressive" nation leading humanity to a better future.

Ionesco disliked Jean-Paul Sartre-France's most famous intellectual in the 1950s-for the way in which he sought to justify Stalin's murderous violence as necessary for the betterment of humanity as a betrayal of everything that a French intellectual should be, and intended the character of Dudard who always finds excuses for the rhinoceros as a caricature of Sartre who always found excuses for Stalin.

Ionesco also intended *Rhinoceros* as a satire of French behavior under the German occupation of 1940-44.

Teatrijuht Toomas Peterson

Balletijuht Mare Tommingas

Draamajuht Tiit Palu

Muusikajuht Paul Mägi

Lavameistrid Oliver Pärna, Mart Visnapuu,
Ken Konrad Kerm, Paap Nõmm, Jorgen Oras

Dekoratsiooniala Marika Raudam, Mait Sarap, Ain Austa, Terje Kiho,
Sirje Kolpakova, Andres Lindok, Innari Toome, Aleksandr Karzubov,

Indrek Ots, Mart Raja, Armin Luik, Leenamari Pirn, Katrin Nigumann, Tarvo Vassil

Kostüümiala Ivika Jõesaar, Irina Medvedeva, Ruth Rehme-Rähni, Külli Kukk, Edith Ütt,
Olga Vilgats, Riin Palumets, Ivi Vels, Heli Kruuse, Luule Luht, Tia Nuka, Kaire Arujõe,

Valentina Kalvik, Inkeri Orasmaa, Daisy Tiikoja, Elli Nöps, Anneli Vassar,

Natalja Malinen, Marit Reinmets, Juta Reben, Hillar Kaag,

Toomas Vihermäe, Malle Värno, Henn Laidvee

Rekvisiitorid Liina Martoja, Ave Liivamägi,

Mirka Porrassalmi, Kaie Uustal ja Kadri Kaur

Riietajad Kadri Kangur, Maris Plado, Katrin Pullmann, Eva Kõiv

Grimm ja soengud Anne-Ly Soo, Kairi Laur, Madli Uibukant, Olga Belokon

Valgustajad Tõnu Eimra, Madis Fuchs, Tauri Kõtsi, Andres Sarv

Heli- ja videorežissöör Andreas Kangur

Kava kujundanud Katrin Kelpman

Kava koostanud Kai Rohejärv

Fotod proovist Imbi Mälk

Viimseni lihvitud liikumine...

 kinema

Innovation
that excites

UUS NISSAN PULSAR

UUS AUTO, UUS KOGEMUS. TÄIUSLIK KAASLANE.

UUS NISSAN PULSAR

See on nii seest kui väljast dünaamiline auto. Kõige ruumikam salong oma klassis ja palju uuenduslikku varustust teevad perega reisimise väga mugavaks. Vaikne ja kergesti manööverdatav Nissan PULSAR on sinu jaoks nagu loodud.

**NÜÜD EI TASU VÄHEMAGA LEPPIDA.
UUS NISSAN PULSAR PANEB SUL PULSI LÖÖMA.**

BRONEERI PROOVISÖIT JUBA TÄNA!

autospirit

Autospirit Tartu OÜ
Turu 47, Tartu
tel 734 1422
www.autospirit.ee

NISSANI OMANIK, LITUGE
BOONUSPROGRAMMIGA!

YOU+ NISSAN

KASULIK SULLE JA SINU AUTOLE NISSAN.EE/YOU+

Piltidel on illustreeriv tähendus. Nissan Pulsari keskmine kütusekulu on 3,6 – 5,1 l/100 km, CO₂ emissioon 94 – 119 g/km.

ALTIA
EESTI

Eritähtsaks hetkeks

LARSEN

COGNAC

TÕELISE
SEIKLEJA VALIK

PRODUIT DE
FRANCE
www.cognac-larsen.fr

TÄHELEPANU! TEGEMIST ON ALKOHOLIGA. ALKOHOL VÕIB KAHJUSTADA TEIE TERVIST.

Tere tulemast Vanemuise teatrisse!

Uued hooajal 2017/2018

Faust Sweeney Todd

Guugelmugelpunktkomm

Beatrice Teineteiseta

Mees, kes teadis ussisõnu

Naksitrallid Kalevipoeg

Viini veri Kinolina kangelane

Härra Biedermann ja tulesüütajad

Hüljatud Medeia

Rännakud. Maarjamaa laulud

Emakeelne kultuur on hindamatu väärtus.

30. detsembril 2006 asutasime Vanemuise Fondi, et hoida ja toetada Eesti teatrikunsti.
Lubame hea seista fondi käekäigu eest

Olga Aasav, Kalev Kase, Mart Avarmaa, Tartu linn

Vanemuise Fond on loodud teatri töötajate erialase arengu ja koolituse toetuseks.
Fondi on võimalik teha annetusi:
SA Tartu Kultuurkapital / SEB pank 10102052050006 / Sampo Pank 334408570002
Märksõna: VANEMUISE FOND

Vanemuise fond tänab:

Olga Aasavit, Andrus Ansipit, Mart Avarmaad,
Alar Kroodot, Kalev Kaset, Mati Kermast, Eero Timmermanni,
Tartu linna, Vanemuise advendikontserdil annetajaid.

Aasta toetaja

kinema

Aasta toetaja

LARSEN
COGNAC

Ametlik autopartner

NISSAN | **autospirit**

Ametlik hotellipartner Tartus

DORPAT
HOTELL

Ametlik hotellipartner Tartus

LONDON
HOTELL

Ametlik hotellipartner Tallinnas

park inn
Central Tallinn

Tartu
heade mõtete linn

GIGA

KUKU

Postimees

KULTUURIMINISTEERIUM

KULTUURIMINISTEERIUM

AITAN LAPSI

AS GIGA on Vanemuise Sümfooniaorkestri Kassitoome tasuta suvekontserdi peasponsor.

vanemuine.ee